

Komorový barometr: výdaje na obranu

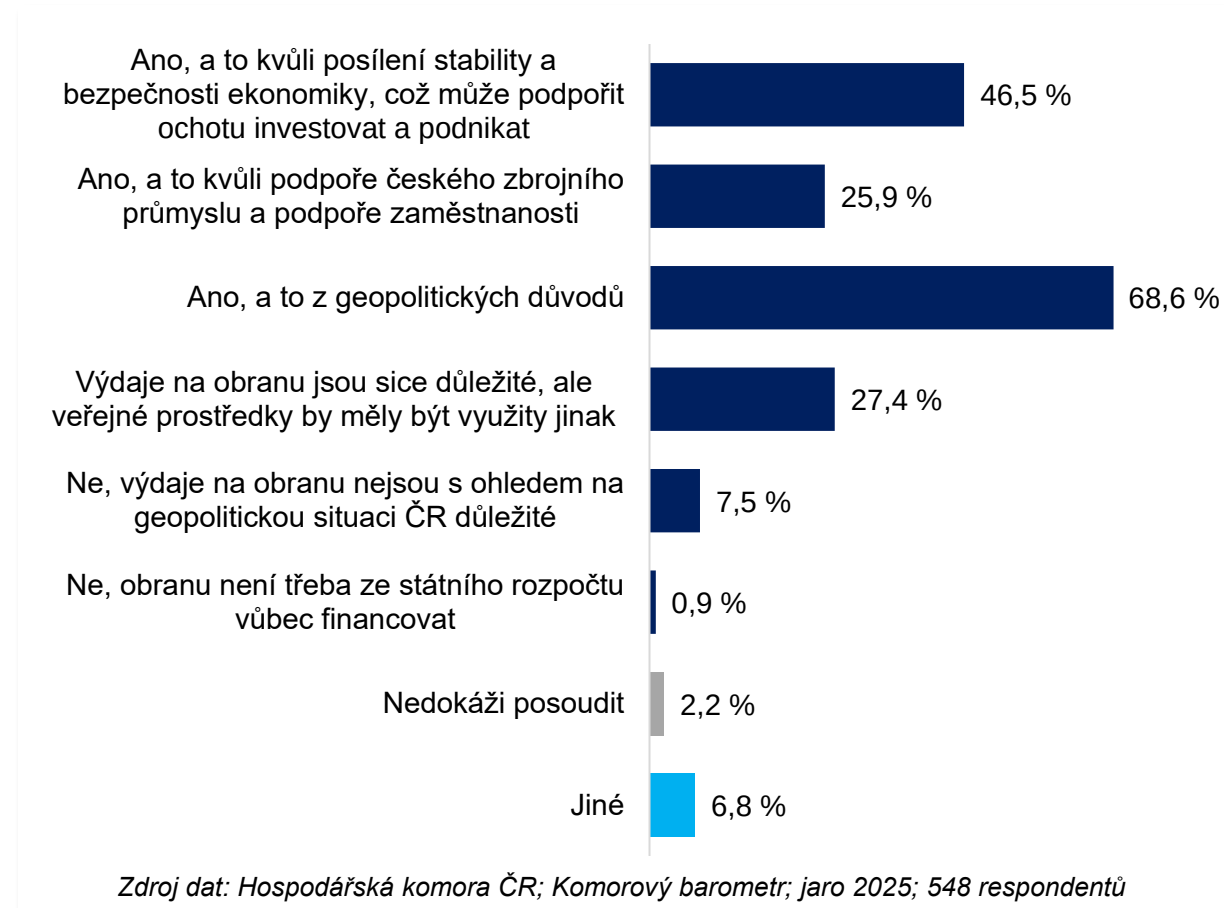
Hospodářská komora ČR (dále jen HK ČR) vedla v období od 21. 1. do 5. 2. 2025 pravidelné šetření s názvem Komorový barometr. Cílem šetření bylo získat od členů HK ČR informace o jejich aktuální ekonomické situaci a očekáváních pro nejbližší období. Celkem na anketu odpovědělo 548 respondentů, mezi kterými jsou zástupci mikro, malých, středních, ale i velkých firem působících v různých odvětvích ekonomiky napříč všemi kraji České republiky.

Otázka výše výdajů vynakládaných na obranu se každoročně stává nejen v médiích široce probíraným tématem a jinak tomu není ani letos. Zatímco dříve bylo předmětem diskuse především plnění závazku 2 % výdajů na obranu v poměru k HDP vyplývajícího z členství v NATO (tento závazek ČR v roce 2024 splnila), nyní se ve světle geopolitického vývoje posledních let obrací veřejná diskuse k otázce, zda je 2% cíl dostatečný a neměl by být navýšen. To nejen na národní úrovni, ale stejné úvahy probíhají rovněž na úrovni Evropské unie. Veřejné výdaje na obranu přitom nutně nemusí vytlačovat soukromou spotřebu a být realizovány na úkor jiných veřejných služeb poskytovaných státem. Na obranu lze rovněž pohlížet jako na určitou formu investice, jelikož vyšší bezpečnost a politická stabilita mohou podpořit předvídatelnost ekonomického prostředí, a tím také ochotu domácích i zahraničních investorů provádět investice. Vedle toho, pokud budou výdaje nasměrovány k domácím, resp. evropským subjektům, mohou podpořit ekonomickou výkonnost i tímto způsobem. Zároveň mohou být výsledkem výdajů na výzkum a vývoj v obraně inovativní produkty, které mohou mít i civilní využití.

K těmto a dalším závěrům dochází i několik odborných studií. Například Kiel Institute for the World Economy ve své [studii](#) uvádí, že zvýšení evropských výdajů na obranu na 3,5 % HDP má potenciál zvýšit evropské HDP o 0,9 % až 1,5 % (to je však podmíněno dalšími předpoklady, jako je dluhové financování nebo nasměrování dodatečných výdajů k evropským subjektům). Ke zjištěním o potenciálně významném pozitivním vlivu výdajů na obranu na českou ekonomiku dochází také [analýza](#) zpracovaná společností EY pro Sekci obranného průmyslu HK ČR. Dle jejích závěrů se s obrannými výdaji pojí relativně silný multiplikační efekt pohybující se v rozmezí hodnot 1,1 až 2,3, tedy každá koruna vynaložená v české ekonomice na obranu, může vygenerovat až 2,3 koruny ve zbytku ekonomiky. U produktů s vysokou přidanou hodnotou to může být až 3,2 koruny. Český obranný průmysl přitom již dnes představuje významné odvětví, které v roce 2023 vygenerovalo tržby odpovídající 1 % národního HDP. Zároveň je toto odvětví převážně ve vlastnictví domácích subjektů. Má však ale i negativní specifika jako například jeden z nejnižších podílů výdajů připadajících na vojenský výzkum a vývoj v Evropě. Kromě zajištění bezpečnosti proto obranný průmysl může přispět k nastartování ekonomického růstu a posílení konkurenceschopnosti české ekonomiky.

V kontextu výše uvedených skutečností jsme do jarního vydání Komorového barometru zařadili několik mimořádných otázek, v kterých jsme zjišťovali postoj firem k výdajům na obranu – k jejich výši a důležitosti.

Graf č. 1 Jsou výdaje na obranu hrazené ze státního rozpočtu důležité?

Pozn. Otázka umožňovala zvolit až 4 možnosti, proto součet procent v grafu není roven 100

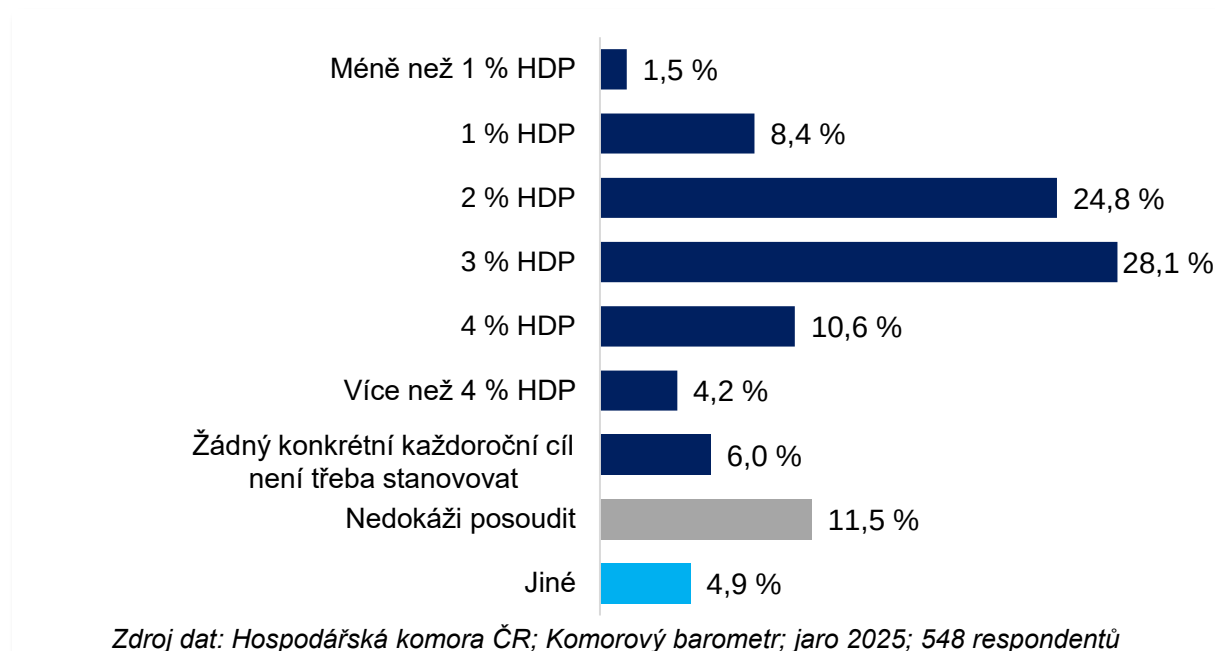
Zásadním poznatkem vyplývajícím ze šetření je, že nejméně 82,6 % respondentů považuje výdaje na obranu z nějakého důvodu za důležité. Ačkoliv podnikatelé vnímají ekonomické přínosy výdajů na obranu, je zřejmé, že za nejdůležitější považují zajištění bezpečnosti státu. 68,6 % všech respondentů tyto výdaje považuje za důležité z geopolitických důvodů, kterými můžeme rozumět například plnění závazků vůči našim spojencům, posílení pozice státu v zahraniční politice nebo zajištění bezpečnosti, resp. existence státu. Druhou nejčastější odpovědí se stala možnost, dle které výdaje na obranu mohou zvyšovat jednak ochotu investorů provádět investice a také obecně ochotu podnikat a podpořit tak ekonomickou výkonnost, právě kvůli zvýšené bezpečnosti a stabilitě ekonomiky. Tuto možnost zvolilo 46,5 % účastníků šetření. Zhruba čtvrtina respondentů (25,9 %) vnímá výdaje na obranu také jako způsob podpory českého zbrojního průmyslu a podporu zaměstnanosti.

V průběhu let naakumulovaný dluh ve strategických oblastech (například energetika, doprava, dostupné bydlení) si vyžádá obrovské objemy investičních prostředků. Pravděpodobně i proto více než čtvrtina respondentů (27,4 %) uvedla, že výdaje na obranu sice považují za důležité, ale jsou toho názoru, že finanční zdroje by měly být využity spíše jinak, například ve prospěch snížení rozpočtových schodků, nebo právě k realizaci strategických investic. Jako nedůležité výdaje na obranu hodnotí pouze menšina účastníků šetření.

V šetřeních běžně rozlišujeme respondenty také dle počtu zaměstnanců a odvětví, v kterém podnikají. Tyto charakteristiky ale v otázce důležitosti a výše výdajů na obranu hrají u dotazovaných pravděpodobně spíše malou roli. Z rozdělení firem do kategorií dle počtu zaměstnanců nevyplývají výrazné rozdíly a pořadí nejčastějších odpovědí zůstává ve většině stejné. Výjimku lze najít v odpovědích velkých firem, které častěji než firmy ostatních velikostí spatřují důležitost výdajů na obranu v podpoře českého zbrojního průmyslu a zaměstnanosti. Tuto odpověď zvolila třetina velkých firem, zatímco v ostatních velikostních skupinách šlo o 22,5 až 27,9 % respondentů. Mikro firmy jsou častěji než větší firmy toho názoru, že veřejné prostředky by spíše než na obranu měly být vynaloženy do jiných oblastí (33,8 % mikro firem vs. zhruba 23 % firem v ostatních velikostních kategoriích). V řadách mikro firem je zároveň ve srovnání s firmami ostatních velikostí nejsilnější zastoupení těch, které výdaje na obranu nepovažují za důležité. I zde se ale jedná o menšinový názor.

Obdobný pohled poskytují výsledky i po zohlednění odvětví, v kterém firmy působí. I zde pořadí odpovědí převážně odpovídá celkovým výsledkům. Jedinou výjimkou jsou firmy poskytující služby převážně pro podniky, kde se třetí nejčastější odpověď stala možností, dle které jsou výdaje na obranu významné z důvodu podpory českého zbrojního průmyslu a zaměstnanosti (namísto možnosti, že výdaje na obranu jsou sice důležité, ale veřejné prostředky by přesto měly být využity jinak).

Graf č. 2 Každoroční cíl pro výdaje na obranu ze státního rozpočtu ve vztahu k HDP

Co se týče výše výdajů na obranu v poměru k HDP, je zajímavým zjištěním fakt, že více než dvě pětiny respondentů (42,9 %) podporují jejich zvýšení. Resp. tato část firem na otázku, jaký by měl být každoroční cíl pro výdaje na obranu ze státního rozpočtu ve vztahu k HDP, zvolila úroveň výdajů na obranu nad současným 2% cílem vyplývajícím z členství v NATO. Největší část firem (28,1 %) je toho názoru, že výdaje by měly dosahovat 3 % HDP. Desetina firem se přiklání k výdajům na obranu na úrovni 4 % HDP a 4,2 % firem je toho názoru, že výdaje by měly 4 % HDP přesáhnout. Zhruba čtvrtina respondentů (24,8 %) se přiklání k ponechání současného 2% cíle. Naopak 9,9 % firem věří, že tento cíl by měl být nižší – dle 8,4 % respondentů by každoroční cíl měl odpovídat 1 % HDP a dle 1,5 % respondentů by měl být ještě nižší než 1 %. 6 % firem zastává názor, že žádný konkrétní cíl není třeba stanovovat. Jinými slovy výdaje vynaložené na obranu by byly čistě politickým rozhodnutím se zohledněním aktuální ekonomické situace, geopolitické situace a dalších okolností.

Zvýšení výdajů jsou nejméně nakloněny mikro firmy. V rámci této kategorie by se zvýšením cíle výdajů na obranu nad 2 % souhlasilo 31,9 % respondentů. Ve zbylých velikostních kategoriích takto odpovědělo 47,9 až 54,5 % firem. V členění dle odvětví je nejmenší podíl firem, které jsou pro zvýšení výdajů, mezi firmami v osobních službách. Odpovídající možnosti zvolilo 35,2 % firem. V ostatních odvětvích takto odpovědělo kolem 44 % respondentů. Bez ohledu na způsob rozdělení firem do skupin dle jejich charakteristik však možnosti, z kterých vyplývá zvýšení cíle pro výdaje na obranu, byly nejpoblárnější.